

OAKESHOTT

winna służyć stabilizacji społeczeństwa); wg niego rzeczywistość jest autonomiczną, nie filoz. kategorią, środowiskiem umożliwiającym egzystencję; twierdził przy tym, że człowiek jest bytem niedoskonałym, niesamodzielnym i dlatego uznawanie jego praw do preferowania własnych interesów godzi w całość rzeczywistości; nie negując prawa do wolności, ujmował ją jako zespół norm uformowanych w procesie społ.; do jej zaistnienia potrzeba podziału władzy między różnymi grupami społ.; politykę rozumiał zaś jako rodzaj aktywności mającej na celu osiągnięcie ogólnego porozumienia (jest naturalnym wytworem ewolucji społeczeństwa); bazuje ona na wzorcach wypracowanych w przeszłości, dlatego należy utrzymywać ciągłość tradycji, w której zawiera się obrona rządów prawa i swobód obywateli (zaliczał do nich prawo do wolnego korzystania z własności prywatnej, wolność wyboru wyznania i sposobu edukacji, wolność słowa); polityka winna utrzymać istniejące formy ludzkiego współżycia, podtrzymywać to, co jest, a dopiero gdy sytuacja tego wymaga, ostrożnie ulepszać, gdyż skutki zmian są nieprzewidywalne; do tego potrzebna jest roztropność wypływająca z konkretnego doświadczenia wspólnoty; O. definiował 2 modele państwa – *societas* (ukierunkowanie na realizację wspólnego zamiaru) i *universitas* (związek ludzi, którzy przez dokonanie pewnego wyboru stworzyli wspólnotę, są złączeni wzajemną lojalnością mogącą stać się prawem); *universitas* jest ideałem, ponieważ łączy ludzi ufających sobie, autonomicznych wobec instrumentalnych praktyk; aktywność polit. w tego typu społeczności ma określone granice i zdefiniowany sens, a celem jej jest wzajemne porozumienie i utrzymanie stabilności społ.-polit.; filozofia polityki ma za zadanie definiowanie takich pojęć, jak: społeczeństwo, prawo, wolność; nie określa właściwego ukierunkowania działalności polit., nie uzasadnia postępowania, nie wskazuje celów do osiągnięcia i nie ustala kryteriów odróżniania celów dobrych od złych; wg O. polityka nie ma funkcji wychowywania ludzi, ale powinna utrzymać istniejący porządek i zachowywać uznane reguły; wywodzi się ona z „rozmowy pokoleń”, rozwija się przez jej praktykowanie; moralność wg O. nie jest wytworem rozumu i woli (nie ma uzasadnienia w prawach rozumu i natury), ale pochodną tradycji; człowiek „wchodzi” w moralność w procesie wychowawczym, gdyż jest ona życiem zgodnym z obyczajami, tradycją danej społeczności (ma funkcję więziotwórczą); zmiany zachowań mor. dokonują się nieustannie; chociaż człowiek jest wolny, to związek obywatelski ma wobec niego zobowiązanie o charakterze mor.; zasady mor. i prawne w społeczeństwie nie mają charakteru instrumentalnego (ich przestrzeganie jest czymś naturalnym), bo nie są przejawem ludzkich interpretacji.

O. opublikował m.in.: *Religion and the Moral Life* (C 1927), *Experience and Its Modes* (C 1933, 1991), *Thomas Hobbes* (*Scrutiny* 4(1935-36) 263-277), *The Concept of a Philosophical Jurisprudence* (*Politica* 3(1938) 203-222, 345-360), *The Social and Political Doctrines of Contemporary Europe* (C 1939, NY 1950), *Political Education* (C 1951), *The Voice of Poetry in the Conversation of Mankind* (Lo 1959), *Rationalism in Politics and Other Essays* (Lo 1962, Indianapolis 1991), *Education. The Engagement and Its Frustration* (w: *Education and the Development of Reason*, Lo 1972, 19-49), *Hobbes on Civil Association* (Ox 1975, NY 2002), *On Human Conduct* (Ox 1975, 1991), *On History and Other Essays* (Ox 1983), *The Voice of Liberal Learning. Michael O. on Education* (NH 1989); pośm. wydano: *Morality and Politics in Modern Europe. The Harvard Lectures* (NH 1993), *Religion, Politics, and the Moral Life* (NH 1993), *The Politics of Faith and the Politics of Scepticism* (NH 1996), *What is History? And Other Essays* (Exeter 2004) i *Lectures in the History of Political Thought* (Exeter 2006); w języku pol. opublikowano wybór pism pt. *Wieża Babel i inne eseje* (Wwa 1999).

Politics and Experience. Essays Presented to Professor Michael O. on the Occasion of His Retirement, C 1968; N. Johnson, *Die politische Philosophie Michael O.*, *Zeitschrift für Politik* 32(1985) 347-374; P. Franco, *The Political*

Philosophy of Michael O., NH 1990; N. Johnson, *Michael Joseph O. 1901-1990*, *Proceedings of the British Academy* 80(1993) 403-423; R. Skarżyński, *Konserwatyzm Michaela O.*, *Archiwum Historii Myśli Politycznej* 3(1993) 51-31, 4(1994) 20-46; tenże, *Konserwatyzm. Zarys dziejów filozofii politycznej*, Wwa 1998, 264-277; A. Ostolski, *Różnorodność bez pluralizmu. O konserwatyzmie Michaela O.*, *Etyka* 33(2000) 89-102; T. Nardin, *The Philosophy of Michael O.*, University Park 2001; A. Chmielewski, *Racjonalizm i antyracjonalizm w filozofii politycznej*, w: *Rozum a porządek społeczny*, Kr 2002, 35-59; G. Worthington, *The Voice of Poetry in O. Moral Philosophy*, *The Review of Politics* 64(2002) 285-311; E. Podoksik, *O. Theory of Freedom as Recognized Contingency*, *European Journal of Political Theory* 2(2003) z. 1, 57-79; P. Franco, *Michael O. An Introduction*, NH 2004; P. Kimla, *Własność w filozofii politycznej Michaela O.*, *CPH* 56(2004) z. 2, 293-305; A. Szahaj, *Zniewalająca moc kultury*, To 2004, 247-259; S. Soininen, *From a „Necessary Evil” to the Art of Contingency. Michael O. Conception of Political Activity*, Exeter 2005; A. Szahaj, M.N. Jakubowski, *Filozofia polityki*, Wwa 2005, 165-166; *The Intellectual Legacy of Michael O.*, Exeter 2005; G. Worthington, *Religious and Poetic Experience in the Thought of Michael O.*, Exeter 2005; E. Campbell Corey, *Michael O. on Religion, Aesthetics and Politics*, Columbia 2006; S. Isaacs, *The Politics and Philosophy of Michael O.*, Lo 2006; A. Szymaniak, PEF VII 749-752; T. Kinzel, *Michael O. Philosoph der Politik*, Schmellroda 2007; E. Neill, *Michael O.*, Lo 2009, 2010.

Paweł Janowski

OAKLAND, diecezja w Stanach Zjedn. (stan Kalifornia), sufr. San Francisco. Ewangelizację na terenie diec. O., gdzie większość mieszk. stanowili Meksykanie, rozpoczęli hiszp. misjonarze; diec. O. erygował 13 I 1962 pap. Jan XXIII; pierwszym bpem został F.L. Begin; 2005-08 wybudowano katedrę Chryst the Light (w miejsce zniszczonej przez trzęsienie ziemi 1989); diecezja zajmuje 3798 km² i liczy ok. 2,5 mln mieszk., w tym 540 000 katolików, 85 parafii, 174 księży diec. i 249 zak., 593 zakonników i 390 sióstr.

The Catholic Encyclopedia for School and Home, NY 1965, VII 706; J.S. Cummins, NCE X (1967) 589-590; *The Encyclopedia of American Catholic History*, Collegeville 1997, 987; AnPont 2009; *The Official Catholic Directory Anno Domini 2009*, NY 2009.

Roman Nir

O AMICA PUDICA, incipit responsorium zastępującego nietypowo antyfonę w I nokturnie nieszpórów polskiego średniow. oficjum rymowanego ku czci św. → Barbary z XIV w., znanego z 2 kodeksów z pocz. XV w. (BKapKr 20 i BJ 1256), napisanego heksametrem rytmicznym; autor wysławia świętą za jej cnoty, mężne wyznawanie Boga aż po męczeńską śmierć, cuda doświadczane dzięki jej wstawiennictwu oraz nawrócenia narodów pogańskich.

B. Gładysz, *O łacińskich oficjach rymowanych z polskich źródeł średniowiecznych*, PaL 30(1933) 313-351; Kowalewicz LŚR 121; K. Morawska, *Średniowiecze, 1320-1500*, Wwa 1998, 348.

Marzenna Straszewicz

OASIS MAGNA (obecnie El-Kharga w pd.-zach. Egipcie), biskupstwo staroż. w metropolii Antinoe w rzym. prowincji Tebaida, obecnie tytularne. Chrześcijaństwo dotarło do O. prawdopodobnie w III w., a w IV stało się wyznaniem dominującym; znany jest biskup z pocz. IV w.; od VII do XIV w. istniało tu bpstwo koptyjskie. Zachowało się wiele pozostałości budowli chrześ., w tym nekropola z III-VII w. z kościołem (V w.) i 6 kaplicami w → Bagawat, inskrypcje chrześ. z IV w. w pn. części portyku świątyni pers. Ibisa (wykorzystywana jako kościół, zniszczony po 450), klasztor Mustafa Kashif (z pozostałościami kościoła z apsydą, refektarza, cel, grobowca lokalnego świętego i inskrypcjami z V-VI w.; istniał do X w.), a także napisy w jaskiniach zamieszkiwanych przez eremitów, m.in. Gabal al-Tayr (IV-V i IX w.).

Quien II 603-604; A. Fakhry, *The Necropolis of El-Bagawat in Kharga Oasis*, K 1951; W. Müller-Wiesner, *Christlich Monumente im Gebiet von Hibis (El-Kharga)*, *MDAIK* 19(1963) 121-140; R. Bulas, *Malowidła mauzoleum Exodusu w el-Bagawat na tle malarstwa wczesnochrześcijańskiego*, Lb 1981 (mpsArKUL); O. Kasper, *Egyptian Toponyms of Dahla Oasis*, *BIFAQ* 92(1992) 117-132; C. Vivian, *Western Desert of Egypt*, K 2000; AnPont 2009.

Ryszard Skrzyniarz

OATES Titus, ur. 15 IX 1649 w Oakham, zm. 12 VII 1705 w Londynie, anglik. duchowny.

Wychował się w rodzinie kaznodziei baptystycznego; 1665 został usunięty z Merchant Taylors School w Londynie; po

ordynacji 1674 objął urząd wikariusza anglik. w Hastings, jednak wkrótce aresztowano go za wiarołomstwo; udając konwertytę (→ konwersja I), wstąpił do jez. kolegium w Valladolid (Hiszpania), a nast. w Saint Omer (Francja), z których wkrótce wystąpił; po powrocie do Anglii 1678 ogłosił z I. Tongem wykrycie tzw. spisku papistów (→ Anglia I D) na życie Karola II i plany przywrócenia siłą katolicyzmu przez jego brata Jakuba II, co spowodowało falę represji (ich ofiarą padł m.in. → Klaudiusz de la Colombière) i śmierć 35 (niewinnych) katolików (m.in. → Oliwier Plunkett); w czasie przesładowań parlament bryt. ogłosił 1679-81 wiele antykat. ustaw (tzw. *Exclusion Crisis*); 1685 Jakub II po objęciu władzy oskarżył O. o krzywoprzysięstwo i aresztował go; 1689 wolność przywrócił mu Wilhelm III Orański; 1693 O. przeszedł na baptyzm, ale po 8 latach został usunięty ze wspólnoty baptystycznej.

Th. Seccombe, DNB XIV 741-748; ODCC II 354; J.Ph. Kenyon, *The Popish Plot*, Lo 1972, 2000²; NEBritMic VIII 847; J. Madey, BBKL XVI 1161-1162; BEP XXIX 290; P. Marshall, LThK VII (2006) 955.

Stanisław Józef Koza

OAXACA → **Antequera**.

OAZY → **Światło-Życie**.

OBALA, diecezja w pd. Kamerunie eryg. 3 VII 1987 z części terytorium archidiec. Jaunde, sufr. Jaunde; zajmuje 14 849 km² i liczy 630 000 mieszk., w tym 407 865 katolików, 53 parafie, 73 księży diec. i 9 zak., 362 zakonników i 41 sióstr.

Guida 2005; AnPont 2009.

Ryszard Dziura

OBALALNOŚĆ, własność → zdań lub teorii nauk., falsyfikowalność.

Zdanie jest obalalne empirycznie, gdy istnieje możliwość wykazania jego fałszywości na podstawie doświadczenia (→ falsyfikacja); warunkiem koniecznym i zarazem wystarczającym o. jest to, aby zdanie miało konsekwencje log. wśród zdań obserwacyjnych; jeśli obserwacyjna konsekwencja poddana testowi empirycznemu okazuje się prawdziwa, zdanie przechodzi test pomysłnie (co nie oznacza, że nie zostanie ono obalone w wyniku in. testów), natomiast jeśli w wyniku obserwacji otrzymano by → negację empirycznej konsekwencji zdania, pociągałoby to konieczność odrzucenia tego zdania; z kolei teoria jest obalalna, jeśli klasa jej potencjalnych falsyfikatorów (konsekwencji niezgodnych z wynikami obserwacji) nie jest pusta.

W modelu teorii nauk. K.R. Poppera o. jest uznawana za podstawowe kryterium demarkacji między teoriami nauk. (np. teorie fiz., chemiczne) a nienauk. (np. astrologia); zdanie może nie mieć konsekwencji obserwacyjnych z racji jego struktury log. lub treści; struktura log. zdania powoduje, że nie są empirycznie obalalne zdania będące podstawieniami praw logiki (np. „Jutro w Lublinie będzie padał deszcz lub jutro deszcz w Lublinie nie będzie padał”) oraz zdania egzystencjalne stwierdzające istnienie przedmiotu o pewnej własności, o ile nie poda się miejsca i czasu, w którym można ten przedmiot zaobserwować (np. „Jutro deszcz nie będzie padał”); treść zdania determinuje, iż nie są obalalne takie twierdzenia filoz., jak podstawowe tezy metafiz. (np. o istnieniu świata), które mają być niezależne od kontroli doświadczenia.

K.R. Popper, *Logik der Forschung*, W 1935, B 1997 (*Logika odkrycia naukowego*, Wwa 1977); tenże, *Conjectures and Refutations. The Growth of Scientific Knowledge*, Lo 1963, 2002³ (*Droga do wiedzy. Domysły i refutacje*, Wwa 1999); J. Giedymin, *Indukcjonizm i antyindukcjonizm*, w: *Logiczna teoria nauki*, Wwa 1966, 269-294; Z. Hajduk, *O akceptacji teorii empirycznej*, Lb 1984.

Marek Lechniak

O BARTŁOMIEJU w NIEBIOSACH → **Relucens inter principes**.

OBBA (Ebba w pn.-zach. Tunezji), biskupstwo staroż. w rzym. prowincji Afryka Prokonsularna, w metropolii Kartagina; znanych 4 biskupów z III-VI w.; pierwszym był Paweł – uczestnik synodu w Kartaginie 225; od 1898 bpstwo tytularne.

Gams 467; S. Pétridès, EC XI 181; AnPont 2009.

Anna Koltunowska

OBBI (niezident. miejscowość w pn. Algierii), biskupstwo staroż. w rzym. prowincji Mauretania Cezaryjska; od 1965 bpstwo tytularne.

OBIEDIENCJA (łac. *oboedientia* posłuszeństwo), w Kościele kat. ma wymiar historyczny – odnosi się do papieża rzym. i awiniońskich w czasie → schizmy zachodniej oraz prawny – związany z urzędem zak. nadawanym przez przełożonego i przyjmowanym przez podwładnego na mocy ślubu posłuszeństwa, nakazem wyd. przez zak. przełożonego podwładnemu zgodnie z regułą lub konstytucjami, składaną profesją zak., ucałowaniem ręki i twarzy opata przez mnichów po ceremonii jego benedykcji, poddaniem klasztorów mniszek władzy biskupów lub wyższych przełożonych zakonów męskich, posłuszeństwem wiernych władzy Kościoła oraz duchową władzą Kościoła nad wiernymi. W masonerii o. wiąże się z jurysdykcją władzy wolnomularskiej, a także suwerennym związkiem kilku samodzielnych łóż; w stosunku do loży jest to struktura nadrzędna, kontrolna oraz źródłowa; loża uzyskuje swój patent (status tzw. regularności) z określonej o.; z reguły jest nią Wielka Loża lub Wielki Wschód; 1769 powstała pierwsza polska o. (Wielka Loża), zaś 1784 Wielki Wschód Polski.

Fischer-Wollpert 117-135; Daniluk 264 (bibliogr.).

Tomasz Wytrwał

OBJEJD el., diecezja w środk. Sudanie eryg. 12 XII 1974 z powstałego 1960 wikariatu apost. el-O., sufr. Chartumu; zajmuje 888 939 km² i liczy 10,11 mln mieszk., w tym 160 000 katolików, 13 parafii, 25 księży diec. i 11 zak., 14 zakonników i 35 sióstr.

Guida 2005; AnPont 2009.

Ryszard Dziura

OBELGA, obraźliwe, pogardliwe słowa skierowane publicznie pod adresem in. osoby w jej obecności; ciężki zarzut słowny, rzadziej zachowanie, obraźliwy postępek.

ST ukazuje o. jako słowa i działania, które wystawiają na próbę przyjaźń (Syr 22,22; 27,16-21) i mogą ją zniszczyć; o. kierowane przeciw ludowi Jahwe godzą w wyroki Opatrzności Bożej (Ez 35,12-13); wg NT również Jezus Chrystus był obrzucany wieloma o. zarówno podczas swojej działalności, jak i w czasie męki (Łk 22,65; 23,37); o. doświadczają też Jego uczniowie (J 9,28; 1 P 3,16; Ap 2,9); Jezus zalicza je do czynów pochodzących z wnętrza człowieka, które czynią go nieczystym (→ nieczystość; Mk 7,22), zasługujących na potępienie (Mt 5,22; Rz 1,30); NT zachęca do cierpliwego znoszenia o. i nakazuje przeciwstawić im łagodność i przebaczenie.

Źródłem o. jest pycha, gniew, chęć odwetu; ujawniając neg. uczucia jej autora, wyraża pogardę lub nienawiść do człowieka (grupy ludzi) oraz zawiera intencję poniżenia, obrażenia, znieważenia, zlekceważenia go; występuje zwykle w formie słów uznanych za ordynarne, obelżywe oraz w wypowiedziach nacechowanych ironią, drwiną, szyderstwem, sarkazmem, a także w sformułowaniu zarzutów obelżywych bądź ośmieszających, stawianych w formie niezracjonalizowanej; o. może być rzucana nie wprost, choć celowo; często jest narzędziem zwalczania przeciwnika, zwł. w polityce. We wspóln. doktrynie prawnej jako o. określa się zachowanie zarówno obiektywnie, jak i subiektywnie uznane za obelżywe; podkreśla się przy tym społ. odbiór treści mających charakter o.; o uznaniu określonych sformułowań i zachowań za obelżywe decydują ogólnie przyjęte normy obyczajowe.